

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Possessorní ochrana v právu římském a novodobém českém

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

Autor: Marek Novák

2014
VII. ročník SVO

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracoval(a) samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním ve veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 15. dubna 2014

.....
Marek Novák

Obsah

1. Úvod	4
2. Ochrana držby v římském právu	5
2.1 Pojem držby	5
2.2 P vod ochrany držby	6
2.3 Interdikta k ochran držby	8
2.4 Poklasický vývoj	13
3. Recepce v moderních kodifikacích	16
3.1 Obecný zákoník ob anský	16
3.2 Socialistické ob anskoprávní kodifikace	19
3.3 Ob anský zákoník 89/2012 Sb.	21
6. Záv r	23
7. Prameny a literatura	25

1. Úvod

Mezi specifika římského práva patří, že rozeznává držbu jako skutečnou všeobecnou moc nad věcí. Římané dokonce považujeme za jediný starověký národ, který z ryze praktických důvodů sledně odlišoval panství faktické, držbu, od panství právního, vlastnictví: „*Nihil commune habet proprietatis cum possessione...*“¹ Mimo obvyklé situace, kdy je držitelem vlastník věci a držba se tak jeví jako projev vlastnického práva, můžeme totiž dojít k mnohem zajímavějšímu nesouladu faktického a právního stavu, k odlišení osoby držitele a vlastníka. Vyvstává pak otázka, zda a jakým způsobem můžeme prostý držitel chránit svoji držbu před rušením třetími, pokud nemá k dispozici petitorní žaloby.

Právní possessorní ochrana v římském právu a novodobých českých soukromoprávních kodexech bych se rád vnoval v této práci. Ve starověkém římském pomohl držiteli praetor s interdikty, později můžeme sledovat vznik speciálních žalob, které ale vlastně plnily stejný účel, tedy ochranu faktického stavu držby.

Abych mohl téma přehledněji uchopit, rozhodl jsem se práci rozdělit na dvě části. V první se zaměřím na římské právo, které hraje v probírané tematice stěžejní roli. V rámci jeho vývoje se proměňovala povaha držby i její ochrany, proto se mimo klasické období budu vnovat i následným proměnám v poklasickém a justiniánském právu. Druhá část se bude orientovat na novodobou recepci římskoprávní úpravy na našem území. Pojednám konkrétně o obecném zákoníku občanském (ABGB) z r. 1811 Sb. zák. soud., občanských zákonících z r. 1950 Sb., 1964 Sb. včetně jeho proměn v čase, a nakonec o novém občanském zákoníku z r. 2012, který nabyl účinnosti 1. ledna 2014. Každý kodex má svůj vlastní pohled na ochranu držby, který někdy schválně navazuje na římskoprávní úpravu, jindy se od ní naopak důsledně distancuje.

¹ D. 41.2.12.1. „*Nihil commune habet proprietatis cum possessione...*“

2. Ochrana držby v římském právu

2.1 Pojem držby

Držbu, latinsky *possessi*, definujeme pomocí dvou pojmových znaků² – faktického ovládní v *ci* (*copor lis possessi*) spojeného s v *lí* osoby ovládat v *c* jako vlastní (*animus possidend*).

Terminologicky lze rozlišovat tři druhy držby.³ *Possessi c v lis* označuje faktickou moc nad v *cí*, která se opírá o civilním právem uznávaný *dominus* (*i sta causa*). Díky tomu s sebou spojuje některé právní následky, především možnost nabytí vlastnického práva. *Possessi ad interdicta* je držba chráněná před každým napadením nebo rušením pomocí praetorem vydávaných interdikt. Nezáleží přitom na *dominio*, jakým způsobem byla nabyta. Existují zde ovšem dvě výjimky, restriktivní a extenzivní. Zaprvé, praetorská ochrana je upravená vadné držby získané od druhé strany sporu násilím, potajmu nebo výprosou (*vi, clam, prec ri*). Zadruhé, interdikty jsou mimo držitele, který má v *li* mít v *c* pro sebe, chráněni také výprosník, sekvestr, zástavní větitel a držitel *pro socio* *pro p blicus*, kteří neovládají v *c* jako vlastní a uznávají svoji povinnost jim v *ur* *it*é situaci vydat.⁴ *Possessi n t r lis* nakonec označuje pouhé *in* *re* ovládní v *ci*, *copor lis possessi* bez *animus possidend*. Nazývá se detencí a nespojuje s sebou právní následky. Nebyla-li moc kvalifikována pomocí *i sta causa*, šlo o *possessi n t r lis*, což nemohl do budoucna detentor svojí v *lí* nijak změnit.⁵

Držbu ale praetor nechránil pouze interdikty, jak ukazuje institut bonitárního vlastnictví. Rozvoj obchodních vztahů s sebou mnohdy nesl nutnost převodu vlastnického práva neformálním způsobem i v případech, kdy to civilní právo nepřipouštělo.⁶ Z jeho pohledu tak prodávající zůstával nadále kviritským vlastníkem, zatímco kupující získal pouze civilní držbu. Za účelem ochrany před případnou vindikací, k níž byl prodávající stále aktivně legitimován, poskytl praetor kupujícímu *exceptio rei venditae ac traditae*, od přibližně roku 70 př. n. l. mohl pak kupující k dispozici praetorskou žalobu *actio Prohibiti in rem*, kterou se mohl u těchto osob domáhat ztracené v *ci* stejně *in rem* jako kviritský vlastník pomocí vindikace. Civilní držba byla tedy v tomto případě praetorským honorárním právem díky fikci vydržení poskytnuta ne pouhá possessorní ochrana, ale přímou petitorní žaloba. A kolidovala jako u kviritského vlastnictví, nedošlo k žádné proměně držby na skutečné kviritské

² KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin. *Římské právo*. Praha: Panorama, 1990, s. 208.

³ RICCOBONO, Salvatore. Zur Terminologie der Besitzverhältnisse. In: *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Romanistische Abteilung*. Band 31. Weimar: Hermann Böhlau Nachfolger, 1910, s. 321 – 370.

⁴ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt I*. München: Beck, 1971, s. 387 – 389.

⁵ D. 41.3.33.1. „*Quod vulgo respondetur ipsum sibi causam possessionis mutare non posse...*“

⁶ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, op. cit., s. 205, 235.

vlastnictví, protože tak daleko kompetence praetora nesahala.⁷ Otázce bonitárního vlastnictví se ovšem po zbytek práce budeme vnovat jen výjimečně a soustředíme se především na possessorní ochranu.

2.2 Původ ochrany držby

V římském právu můžeme vystopovat dva původně samostatné koeny držby vycházející z *in sacra et honoraria*.⁸

Civilní držbu odvozujeme od faktické moci nad věcí, podle níž se určovalo postavení stran ve starořímském procesu vindikace, protože vydání věci šlo požadovat jen po tom, kdo jí skutečně ovládal. Takovou moc máme na mysli už Zákon dvanácti desek v pol. 5. stol. p. n. l., když se vnoval *in sacra et honoraria*: „*Pozemek se nabyvá po dvou letech užívání, (...) u všech ostatních věcí (...) je užívání roční.*“⁹ *in sacra et honoraria* v tomto smyslu byl výrazem pro držbu, neznamenal jen užívání v dnešním úzce pojatém významu, ale také faktickou moc užívání umožňující, nebo v době sepsání zákona se civilní držba ještě neoznámala samostatným pojmem *possessio*.¹⁰ Musela se opírat o právní důvod nabytí, což zůstalo, jak jsme viděli výše, podmínkou *possessio* i v klasickém římském právu.

Za druhý koen považujeme držbu pozemku *in agro proteritorio*. V nejstarších obdobích byla původně společným vlastnictvím římského lidu, až později docházelo k jejímu postupnému převodu do soukromého vlastnictví.¹¹ Do té doby byla původně jednoduše držba od počátku nazývaná *possessio*. Označovala moc nad nemovitou věcí vzniklou na politicko-sakrálním základě a obsahovala v sobě všechny způsoby využívání pozemku.¹² Byla ale stavěla na kontrastu s vlastnictvím, protože vždy zůstávala faktickou silou a držitelé žádné právo neposkytovala. Snad právě proto odvozujeme etymologii *possessio* od slova *sedes* a *potestas*, což znamená *sedět s mocí* i *sedět u něho*.¹³ Vlastnické právo náleželo stále římskému lidu, stát si mohl dle libosti odebrat držbu způsoby a původně i komu jinému. V průběhu období republiky se začal pojem *possessio* používat i pro držbu označovanou *in sacra et honoraria*, až následně jejich obsah splynul.¹⁴ Obě slova totiž shodně označovala úplné faktické panství

⁷ BUBELOVÁ, Kamila. Actio Publiciana pohledem Justiniánských Digest. In: MACH, Peter, NEMEC, Matúš, PEKARIK, Matej. *Ius romanum schola sapientiae: pocta Petrovi Blahovi k 70. narodeninám*. Trnava: Právnická fakulta Trnavskej univerzity, 2009, s. 103.

⁸ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt I*, op. cit., s. 385 – 387.

⁹ SK EJPEK, Michal. *Prameny římského práva Fontes iuris romani*. Praha: LexisNexis CZ, 2004, s. 36 – 37. „*Cic. Top. IV 23: Usus auctoritas fundi, biennium est, (...) ceterarum rerum omnium (...) annus est usus.*“

¹⁰ KASER, Max. *Eigentum und Besitz im älteren römischen Recht*. Köln: Böhlau, 1956, s. 87.

¹¹ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt I*, op. cit., s. 140 – 141.

¹² KASER, Max. *Eigentum und Besitz im älteren römischen Recht*, op. cit., s. 314.

¹³ *Ibid.*, s. 239 – 242.

¹⁴ *Ibid.*, s. 320 – 322.

nad v cí bez ohledu na vlastnické právo. Slovo *usus* se pak vzdalo významu držby a stalo se technickým pojmem v souvislosti s užívacím právem.

Ochrana držby vychází z druhého zmíněného koene.¹⁵ Držitel se sice nemohl bránit požadavku vrácení pedy ze strany státu, neoprávněným zásahem těchto osob ovšem mohl úinně zamezit s pomocí praetora, který disponoval naizovací a donucovací pravomocí na základě interdiktů spoívajícího na impériu. Interdikta na ochranu držby se pravděpodobně vyvinula nejprve na veřejných pozemcích, *ager publicus*. Dokládá to administrativní charakter řízení, které se v nejstarším období nevedlo jako civilní, nýbrž správní, což svědčí o existenci silného veřejného zájmu jak na veřejném pozemku tak vycházejícího z náboženských důvodů. Až mnohem později se výhody ochrany pomocí interdiktů rozšířily na soukromé pozemky, jejichž nerušenou držbu lze konečně považovat také za zájem státu.¹⁶

Uprávně dce interdiktů *ut possidetis*, nejstaršího z klasických interdiktů, byl správní proces založen na osobním prozkoumání situace ze strany magistráta, který na místě zjistil, zda není souasná držba vadná, *vitiosus possessio*.¹⁷ Platilo totiž pravidlo, že držitel, který použil nedovolenou svémoc a nabyl držbu od druhé strany sporu násilím, tajně nebo výprosou, nemohl vyjít z řízení vítězně. Ohledání mělo mnohem závažnější význam než v běžném procesu, nešlo totiž jen o předstupu soudního řízení, ale hned potom následovalo konečné rozhodnutí o vydání interdiktů.¹⁸ Tím bylo zakázáno rušení držby a případně došlo k jejímu vrácení oprávněné straně: „*Uti nunc possidetis eum fundum, ita possideatis. Adversus ea vim fieri veto.*“¹⁹ Na rozdíl od žalob se tedy interdikta vyznačovala svojí rychlostí a celkově snazším průběhem. S nástupem případů, kterými se musel praetor zabývat, bylo upuštěno od osobního zjištění stavu a znění interdiktů doznalo úprav: „*Uti nunc possidetis eum fundum, quod nec vi nec clam nec precario alter ab altero possidetis, quominus ita possideatis, vim fieri veto.*“²⁰ Ke správnímu řízení byl připojen následný soukromoprávní soudní proces, zjištění okolností sporu se tak přesunulo z rukou praetora na soudce. Takový postup byl ale mnohdy neúinný, proto se z *ut possidetis* vydala další interdikta vedoucí přímo k restituci držby, pokud byla vadně získaná, například *clandestina possessio*.²¹ Pravděpodobně v nepokojném 3. stol. př. n. l. došlo také k vzniku interdiktů *utrubi*, který napodobil předvodní *ut possidetis* a rozšířil tak ochranu držby i na

¹⁵ KASER, Max. *Eigentum und Besitz im älteren römischen Recht*, op. cit., s. 244 – 245.

¹⁶ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt I*, op. cit., s. 396.

¹⁷ *Ibid.*, s. 141.

¹⁸ KASER, Max. *Eigentum und Besitz im älteren römischen Recht*, op. cit., s. 244.

¹⁹ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt I*, op. cit., s. 141.

²⁰ *Ibid.*

²¹ KASER, Max. *Eigentum und Besitz im älteren römischen Recht*, op. cit., s. 249 – 252.

movité v ci.²² Sluší se ale podotknout, že v době svého vzniku ještě nepoužíval výraz *possessi*.²³

Mimochodem, držbu bylo možno chránit také zcela bez nástroj poskytovaných právem.²⁴ Svépomoc byla dovolena proti rušení nebo odebrání držby, ke kterému došlo násilím, tajně nebo výprosou. V takovém případě byla držba v případě vodnímu držiteli vadná. Ten se jí mohl, *stabilis ille na to, domoci sám*, pokud šlo o svépomoc přímou a nedosahovala míry ozbrojeného násilí.

2.3 Interdikta k ochraně držby

Můžeme identifikovat dvě funkce²⁵ interdikt, první z nich byla ochrana výkonu vlastnického práva. Pokud byla vlastníková držba rušena nebo mu neoprávněně odebrána, byl zároveň znemožněn i výkon jeho vlastnického práva. Mohl si proto vybrat, zda dá přednost possessornímu sporu o držbu nebo petitornímu o vlastnické právo. Druhá z alternativ se ovšem zdála být příliš složitou, především s ohledem na komplikovanější dokazování existence subjektivního práva. V possessorním sporu naopak nebyly důkazy o vlastnictví vůbec připuštěny²⁶ a stačilo poukázat na souasný faktický stav držby, případně na její nedovolené odebrání, například ozbrojenou silou. Rušiteli bylo nařízeno zdržet se budoucích zásahů a nahradit škody z těchto dosavadních.²⁷ Zadruhé interdikta sloužila k vytvoření vhodných podmínek pro následný spor o vlastnictví, protože držba rozhodovala o procesním postavení stran, především o dle trestním bemeni. *Pesto*, samotný spor o držbu neměl vliv na výsledek následného řízení o vlastnictví, jen časově předcházel, nelze ho tudíž považovat za jakousi provizorní vindikaci.²⁸

Possessorní interdikta tradičně dělíme na *interdicta retinendae possessionis*, *interdicta recuperandae possessionis* a *interdicta adipiscendae possessionis*, což ale Savigny podrobil kritice, protože poslední pojem považoval za náhodný shluk některých, bohužel zase nikoli všech, interdikt, jejichž předmetem byla držba.²⁹ Ani nám se toto pojetí zcela nehodí, nebudeme se tedy zabývat interdikty *adipiscendae possessionis*, protože nevedly k ochraně držby, ale k jejímu zcela novému nabytí na základě nějakého existujícího práva.³⁰

²² KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt I*, op. cit., s. 387.

²³ *Ibid.*, s. 141.

²⁴ REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Rímske právo*. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 248.

²⁵ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, op. cit., s. 212.

²⁶ REBRO, Karol, BLAHO, Peter, op. cit., s. 243.

²⁷ SAVIGNY, Friedrich Karl von. *Von Savigny's treatise on possession, or, The jus possessionis of civil law*. Clark: Lawbook Exchange, 2003, s. 301.

²⁸ *Ibid.*, s. 299.

²⁹ *Ibid.*, s. 289 – 292.

³⁰ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Praha: Otto, 1910, s. 414 – 415.

Retinen ní interdiktta sloužila k ochran držby p ed nedovolenými zásahy za podmínky, že nebyla rušitelem zcela odebrána. Nemovitostí se týkal nejstarší a výše již zmín ný ut possid tis, movitostí pak utrub .

Interdictum t possid tis fixovalo stav držby v dob svého vydání a zakazovalo stranám sporu danou situaci v budoucnu zm nit. Napovídá tomu i samotný název „*uti possidetis*“, tedy držte „*jak držíte*“ nyní.³¹ Zn I: „*Uti nunc eas aedes, quibus de agitur, nec vi nec clam nec precario alter ab altero possidetis, quo minus ita possideatis, vim fieri veto.*“³² Podmínkami interdiktta byla držba, ne nutn civilní, a její rušení, jehož intenzita ovšem nesta ila k odebrání držby.

Nicmén , uvedený postup neplatil bezvýjime n , vadná držba totiž chrán na nebyla, naopak mohlo dojít k jejímu odebrání. Pokud se žalobce domáhal zákazu rušení své viti sa possessi , kterou získal od žalovaného násilím, tajn nebo výprosou, mohl žalovaný uplatnit excepti viti sae possessi nis a zvrátit tak p edpokládané držitelovo vít zství ve sporu. Zdr azn n byl ale relativní pom r mezi vadným a bývalým pokojným držitelem, excepti se dala užít jen v jeho rámci, jen ab advers ri .³³ Žalovaný nemohl namítat, že držitel získal držbu pokoutn od t etí osoby. Výjime n tak pro ut possid tis nebyl rozhodující moment vydání interdiktta, ale poslední pokojná držba. P estože se jednalo o interdikt retinen ní, p ejal v takovém p ípad rekupera ní funkci a vedl k vrácení držby žalovanému.³⁴ Za d vod p ípuštění excepti viti sae possessi nis je považován zájem na hospodárnosti a odvrácení zbyte ných pr tah ízení. Bez existence takové výjimky by interdikt sice dále nechal držbu vadnému držiteli, žalovaný m l ale stále k dispozici rekupera ní interdikt, kterým by napadl zp sob nabytí držby a nakonec dosáhl jejího navrácení.³⁵ Jen významn pozd ji a po jednom zbyte ném procesu.

Max Kaser došel k poznatku, že excepti viti sae possessi nis nebyla obsažena ve zn ní interdiktta odjakživa, protože proti e í slovu „*nunc*“ v jeho úvodu, které odkazuje zachování držby momentálního držitele a pravd podobn je p vodní sou ástí textu.³⁶ Interdikt tedy p vodn neobsahoval prost ední vsuvku „*quod nec vi nec clam nec precario alter ab altero possidetis*“, p esto byla i tak zachována jím poskytnutá ochrana. Posunula se jen p ed samotné vydání zákazu. Odehrávala se ješt p i p ezkoumání skutkového stavu praetorem, který, zjistil-li vadnou držbu ab advers ri , okamžit ji vrátil oprávn ěnému držiteli

³¹ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, op. cit., s. 212.

³² D. 43.17.1 pr.

³³ HEYROVSKÝ, Leopold, op. cit., s. 416.

³⁴ SOMMER, Otakar. *U ebnice soukromého práva ímského, díl II, právo majetkové*. Praha: Sommer, 1935, s. 199.

³⁵ SAVIGNY, Friedrich Karl von, op. cit., s. 313 – 314.

³⁶ KASER, Max. *Eigentum und Besitz im älteren römischen Recht*, op. cit., s. 248 – 250.

a v interdiktů zakázal její další rušení. Z historického pohledu jde o vývoj logický, procesní krok samostatně vykonávaný praetorem byl za len n to zn ní interdiktů v souvislosti se zm nou charakteru p vodn správního ízení a jeho p esunem p ed soudce.

P íklad s excepti mimo jiné ukazuje, že ut possid tis byl interdictum duplicium.³⁷ Držící žalobce se totiž na konci sporu kv li námitce žalovaného mohl ocitnout ne, jak o ekával, s držbou chrán nou p ed rušením, ale zcela bez ní. Naopak žalovaný získal držbu zp t, i když ízení v bec neinicioval a byl naopak sám obvi ován ze zakázaného rušení. Paradoxn pak zní zjišt ní, že držba se vrátila lov ku, který by s interdiktů ut possid tis nikdy nem l šanci usp t jako žalobce, protože v momentu jeho vydání nedržel.³⁸ V interdictum duplex se ob strany t šily stejným podmínkám. Ob ma pak byl adresován výsledný zákaz zasahování do držby, byly stejn žalobcem i žalovaným.

Druhým retinen ním interdiktů byl utrub : „*Utrubi vestrum hic homo, quo de agitur, apud quem maiore parte huius anni nec vi nec clam nec precario ab altero fuit, quo minus is eum ducat, vim fieri veto.*“³⁹ Jeho význam „u kterého z obou“ napovídá, že chránil tu stranu, která držela movitou v c, pozd ji výhradn otroka,⁴⁰ v dob jednoho roku od vydání nejdéle. Sporný p edm t byl p inesen k praetorovi, který ur il, kdo si ho odnese a zakázal budoucí rušení jeho držby.⁴¹ Stejn jako u ut possid tis se jednalo o interdictum duplex a p ipustila se excepti viti sae possessi nis, protože ochran nepodléhala držba nabytá násilím, tajn nebo výprosou ab advers ri . Strana si k dob trvání vlastní držby mohla p i íst také bezvadnou držbu ab advers ri svého p edch dce, jehož byla singulárním nebo univerzálním sukcesorem, dokonce si zapo etla i bezvadné držby ab advers ri dalších p edchozích držitel .⁴² Na rozdíl od ut possid tis nehrála držba v momentu vydání interdiktů žádnou roli, žalobce ji navíc mohl obdržet zp t bez ohledu na to, zda ji žalovaný získal vadn nebo ne. Na rozdíl od rekupera ních interdiktů tedy nebylo nutné prokazovat nap íklad násilné odebrání držby žalovaným, pokud trvá kratší dobu než žalobcova p vodní držba. Je tedy patrná rekupera ní funkce, která byla uplatn na, když se utrub mnohdy použilo jako jednodušší alternativa k rekupera nímu interdiktů d v .⁴³ Nabízí se otázka, jestli stanovená pravidla nepoškozovala žalobce domáhajícího se pomocí utrub vrácení v ci od vadného držitele, který byl v držb zárove žalobcovým bezvadným právním p edch dcem. Vystalo by tak riziko,

³⁷ Gaius Inst. IV, 160. „*Ideo autem duplicia vocantur, quod par utriusque litigatoris in his condicio est, nec quisquam praecipue reus vel actor intellegitur, sed unusquisque tam rei quam actoris partes sustinet.*“

³⁸ SAVIGNY, Friedrich Karl von, op. cit., s. 307 – 309.

³⁹ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt I*, op. cit., s. 398. Cf D. 43.31.1 pr. Cf Gaius Inst. IV, 160.

⁴⁰ SAVIGNY, Friedrich Karl von, op. cit., s. 315.

⁴¹ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, op. cit., s. 213.

⁴² HEYROVSKÝ, Leopold, op. cit., s. 418.

⁴³ SAVIGNY, Friedrich Karl von, op. cit., s. 320 – 321.

že by držba žalovaného trvala i po ode tení nyn jší vadné držby déle, než držba žalobce. I v takové situaci ale utrub zafungovalo se stejným efektem jako d v . Ochránilo toho, jemuž byla držba vadn odebrána, protože by se k délce trvání jeho držby p i etla bezvadná držba p edch dc . Žalobce by si tedy p i etl p edchozí držbu žalovaného, který by z podstaty v ci nemohl possessorní spor vyhrát.

Rekuperací interdikta na rozdíl od retinen ních nesloužila k ochran p ed rušením, ale rovnou p ed nedovoleným odn tím držby, podobn nebyla interdicta duplicia, protože byla adresována jen jedné stran . Svou funkcí vedla k restituci, tedy navrácení držby.⁴⁴ Analogicky k d vod m viti sa possessi , tedy získání držby násilím, tajn nebo výprosou, rozeznáváme interdictum d v , interdictum d v arm ta, interdictum d prec ri a interdictum d clandest na possessi ne.

Interdictum d v bylo ur eno k obran p ed vypuzením z držby nemovité v ci, ke kterému došlo násilím. Mohlo jít o fyzickou sílu, její bezprost ední hrozbu nebo p ípad, kdy byla držba odebrána v nep ítomnosti dosavadního držitele a jeho následný pokus o navrácení byl odražen. Naopak pouhá výhružka nedosahovala nutné intenzity.⁴⁵ Interdikt zn I: „*Unde in hoc anno tu illum vi deiecisti aut familia tua aut procurator tuus deiecit, cum ille possideret, quod nec vi nec clam nec precario a te possideret, eo illum quaeque tunc ibi habuit restituas.*“⁴⁶ Interdikt mohl být namí en proti samotnému násilníkovi, odpov dný byl ovšem i ten, kdo k odebrání držby dal p íkaz, nebo pro koho bylo odebrání provedeno.⁴⁷ Díky svému penálnímu charakteru nebylo interdictum d v pasivn zd ditelné, proti d dic m šlo použít jen cti n s in factum in id quod ad eum pervenit.⁴⁸ Podobn jako u retinen ních interdikt vadná držba nepodléhala ochran a p ípoušt la se proto excepti viti sae possessi nis. Vidíme tedy, že bylo dovoleno svémocn vypudit závadného držitele, který pak nem l k dispozici prost edek, jak se domáhat své držby zp t.⁴⁹ Další excepti , tentokrát excepti tilis, stanovilo lh tu jednoho roku od ztráty držby, v níž se mohl silou vypuzený držitel domáhat restituce. Po jejím uplynutí m l k dispozici jen cti in factum za ú elem náhrady škody.⁵⁰ Nakonec si ješt povšimn me omezení interdiktu d v na nemovitosti. Ulpianus⁵¹ sice zmi uje, že movité v ci nez stávaly opomenuty, protože jsme je mohli chránit jinými

⁴⁴ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, op. cit., s. 213.

⁴⁵ HEYROVSKÝ, Leopold, op. cit., s. 419.

⁴⁶ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt I*, op. cit., s. 399. Cf D.43.16.1pr.

⁴⁷ HEYROVSKÝ, Leopold, op. cit., s. 419.

⁴⁸ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt I*, op. cit., s. 399.

⁴⁹ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, op. cit., s. 213.

⁵⁰ SOMMER, Otakar, op. cit., s. 201.

⁵¹ D. 43.16.1.6. „*Illud utique in dubium non venit interdictum hoc ad res mobiles non pertinere: nam ex causa furti vel vi bonorum raptorum actio competit: potest et ad exhibendum agi.*“

zpřesněny, jím nabízené alternativy ale toto tvrzení nepodporují.⁵² *actio in rem*, *actio in bonum* *actio in rem* *actio ad exhibendum* se nevztahovaly na úplně všechny situace, v nichž by k navrácení držby nemovité věci stačil interdikt *in rem*, a to totiž vyžadovaly prokázání nějaké další skutečnosti (a už práva, držby v dobré víře *in animus fandi* zločin), která by byla jinak v pouhém possessorním sporu irelevantní. Savigny ale došel k závěru, že jako alternativa mohl sloužit interdikt *in rem* díky své rekuperační funkci. Pokud mi někdo odebere držbu movité věci násilím, nezapočítává se jeho *viti sa possessi* do vzájemného porovnání trvání držeb a proto ve sporu s jistotou zvíťazím. Rozšíření interdiktu *in rem* na movitost tedy nebylo nutné, protože tato oblast byla již celá pokryta pomocí *actio in rem*.

Blízkou variantou výše zmíněného bylo *interdictum in rem armata*: „*Unde tu illum vi hominibus coactis armatisve deiecisti aut familia tua aut procurator tuus deiecit, eo illum quaeque ille tunc ibi habuit restituas.*“⁵³ Jeho povod můžeme hledat asi v nepokojném 3. stol. př. n. l.,⁵⁴ zabývalo se mimo jiné situací, kdy byla držba nemovitosti odňata buď ozbrojeným jednotlivcem, nebo skupinou lidí bez ohledu na přítomnost zbraní.⁵⁵ Podobalo se interdiktu *in rem*, ale na tyto kvalifikované podmínky reagovalo mnohem přísněji. Nejenže se dalo uplatnit bez časového omezení jednoletou lhůtou, chránilo také vadného držitele, protože nepouštělo *exceptio viti sae possessi* nis. Zavadného držitele bylo tedy možné vypudit svépomocí jen v případě obyčejného násilí, proti ozbrojenému se již mohl bránit.

Interdictum in precario bylo prostředkem, kterým se mohl navrácení držby domáhat přejítel věci výprosníkovi. Jako *precarium*, výprosu, označujeme smlouvu, kterou přejítel věci výprosníkovi věc na libovolně dlouhou dobu, dokud jí nechce vrátit.⁵⁶ Pochází z počátků říma, kdy takto pozemkoví vlastníci nechávali na své půdě hospodářit bezzemky. Svůj význam si zachovalo i později, kdy se využívalo v souvislosti se zástavním právem. Věřitel získal na základě fiduciárního převodu vlastnické právo k zástavě s tím, že po splnění pohledávky převede vlastnictví nazpět. Aby se ale převodní vlastník zástavy neocítl zcela bez dané věci, byla mu přenechána jako výprosníkovi.⁵⁷ Samotný interdikt zněl: „*Quod precario ab illo habes aut dolo malo fecisti, ut desineres habere, qua de re agitur, id illi restituas.*“⁵⁸ Vycházel ze situace, kdy výprosník odmítal vrátit na požádání movitou i nemovitou věc přejíteli. Jeho dosavadní držba se stala vadnou, nemohl tedy obstát proti přejíteli, který byl

⁵² SAVIGNY, Friedrich Karl von, op. cit., s. 332 – 335.

⁵³ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt I*, op. cit., s. 399.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ HEYROVSKÝ, Leopold, op. cit., s. 421.

⁵⁶ Ibid., s. 422.

⁵⁷ SAVIGNY, Friedrich Karl von, op. cit., s. 360.

⁵⁸ D. 43.26.2 pr.

civilním držitelem, a interdikt mu dával možnost domoci se restituce.⁵⁹ Pokud výprosník s vrácením otálel, musel dříve nebo později uvést p j itele do stejného stavu, jakého by dosáhl p i v asném p edání v ci.⁶⁰ Byl povinen vrátit i plody a odpovídal za škodu. Výprosu považujeme za zvláštní p ípad proto, že possessorní ochrana praetorem se poskytovala i výprosníkovi, který byl pouhým detentorem. P esto se mohl retinen ními i rekupera ními interdikty domáhat nerušení nebo navrácení držby, pokud samoz ejm nesm oval proti p j iteli.

Interdictum d claudesna possessi ne p sobí na první pohled tajemn , protože se vyskytovalo jen ve starším období a relativn brzy zmizelo. D vod m žeme hledat v nauce o zániku držby. P vodn platilo, že když se rušitel zmocnil nemovité v ci bez v domí jejího dosavadního držitele, nabyt tímto okamžikem držbu.⁶¹ Proti jejímu tajnému odn tí se mohl poškozený bránit interdiktem⁶², který mu m l zajistit návrat v ci, podobn jako v p ípad odn tí násilím. V klasickém období bylo ale od takové p edstavy o ztrát držby upušt no. Vet elec ji získal až poté, co se p vodní držitel dov d l o jeho zám ru a bu nic nepodnikl, nebo jeho pokus o obnovení p vodního stavu selhal. V dob tajného obsazení nemovitosti tedy držba stále náležela p vodnímu držiteli, který se mohl bránit retinen ním interdiktem t possid tis proti jejímu rušení nebo později proti násilnému odn tí držby. A protože interdictum d claudesna possessi ne nebylo dle všech p edpoklad aplikovatelné na movité v ci, nezbylo pro n j využít.⁶³ V dictum perpetuum Hadrian se proto již neobjevuje.⁶⁴

2.4 Poklasický vývoj

V poklasickém období, tedy p ibližn mezi vládou císa e Diokleciána a Justiniána, došlo k v západní ásti ímské íše k vln zjednodušování práva, známé jako vulgarizace. P edevším za aly áste n splývát pojmy držba a vlastnické právo, zam ovalo se jejich použití i skute ný význam, protože držba byla stále více považována za právo než za holý faktický stav.⁶⁵ Zdánlivý chaos v používání pojmn mohl ovšem vycházet ze zcela praktického zám ru používat slovo possid re jak pro stav, tak pro právo, bez toho, aby mezi nimi museli laici po vzoru klasických právník abstraktn rozlišovat.⁶⁶ K situacím, kdy se držba s vlastnictvím nep ekrývaly, docházelo beztak vzácn . Za spíše sporadický m žeme

⁵⁹ REBRO, Karol, BLAHO, Peter, op. cit., s. 246.

⁶⁰ SAVIGNY, Friedrich Karl von, op. cit., s. 358.

⁶¹ JÖRS, Paul, KUNKEL, Wolfgang. *Römisches Privatrecht*. Berlin: Springer, 1935, s. 117, 120.

⁶² D. 10.3.7.5. „...nam de clandestina possessione competere iudicium inquit.“

⁶³ SAVIGNY, Friedrich Karl von, op. cit., s. 352.

⁶⁴ SOMMER, Otakar, op. cit., s. 201.

⁶⁵ BLAHO, Peter, HOLLÄNDER, Pavel. *Postavenie práva v systéme metód štátneho riadenia spole nosti*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1989, s. 180 – 184.

⁶⁶ LEVY, Ernst. *West Roman Vulgar Law: The Law of Property*. Philadelphia: American Philosophical Society, 1951, s. 62.

považovat vliv okolních právních řádů, například eckého, který držbu nechápal jako fakt, ale spíše provizorně chráněné právo.⁶⁷ Držba se přiblížila vlastnictví i z procesní stránky, protože interdikta zabezpečující její ochranu nabyla podoby žaloby (actio).⁶⁸ I když possessorní ochrana v sobě obsahovala některé funkce petitorní ochrany, stále zůstaly odděleny.⁶⁹

Pod vlivem nepokojů 4. století se pozornost poklasického práva zaměřila na ochranu před násilným odnětím držby, *interdicta retinendae possessionis* téměř zmizela.⁷⁰ Dříve byl kladen především na *interdictum de vi*, označovaný nově jako spor o *in mentis possessionem*, čímž se akcentovala rychlost navrácení držby, ale především provizorní charakter řízení.⁷¹ Za pojmenováním lze vidět také výchovný záměr, aby nebyl tento okamžitý faktický stav ztotožňován s vlastnickým právem.⁷² Chráněným byl nejen držitel, ale i detentor.⁷³ Nově došlo ke zrušení *exceptio vii sae possessionis* s cílem zakázat jakékoli svépomocné násilné odjímání držby, by vadné.⁷⁴ Ani vlastník v cí tak nemohl držitele silou vypudit z vadné držby, vadnému držiteli se proti jakémukoli násilí dostalo stejné ochrany, jaká mu v klasickém období náležela výhradně proti *vis armata*. U interdikt, která primárně nečílila na ochranu držby proti násilnému odnětí, jako *utrubitio*, se *exceptio vii* zachovaly trochu déle, stejně ale nakonec zanikla.⁷⁵

Protože násilné odnětí držby v tak nebezpečném období citelně narušovalo stáží udržovaný veřejný pořádek, bylo přechodně opatřeno drakonickou trestní právní sankcí a často následováno řízením, které mělo definitivně rozhodnout o držbě a vyloučit do budoucna jakékoli neshody.⁷⁶ V rámci rozšířeného possessorního sporu musel tedy soudce prověřit i existenci vlastnického práva, čímž ale řízení ztratilo svůj provizorní charakter připravený na petitorní spor. Ustoupilo proto užívání pojmu *in mentis possessionem*, který se zachoval jen v situacích, kdy bylo rozhodnutí o držbě skutečně dočasné. Od trestu bylo postupem času upuštěno, následkem násilného odnětí zůstalo především vyloučení možnosti v budoucnu držbu znovu získat.

Významný vývojový zlom nastal za vlády císaře Justiniána, protože došlo k částečnému návratu ke klasickému římskému právu. Zetelně ji se oddělila držba od vlastnictví, možná kvůli důrazu na východořímskou nauku o *animus possidendi*, u níhož byl

⁶⁷ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2*. München: Beck, 1971, s. 250. LEVY, Ernst, op. cit., s. 70.

⁶⁸ LEVY, Ernst, op. cit., s. 243.

⁶⁹ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2*, op. cit., s. 248. Cf LEVY, Ernst, op. cit., s. 243. Cf BLAHO, Peter, HOLLÄNDER, Pavel, op. cit., s. 183.

⁷⁰ LEVY, Ernst, op. cit., s. 263.

⁷¹ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2*, op. cit., s. 257.

⁷² LEVY, Ernst, op. cit., s. 249.

⁷³ *Ibid.*, 258.

⁷⁴ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2*, op. cit., s. 257 – 260.

⁷⁵ LEVY, Ernst, op. cit., s. 247.

⁷⁶ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2*, op. cit., s. 257 – 259.

zdrazován především subjektivní motiv v le.⁷⁷ Chtěl v c držet ale dosáhlo p ehnané intenzity, když bylo možné pokračovat v držbě jen pomocí animus i po ztrátě fyzického ovládní.⁷⁸ Tím se nakonec possessi kv li své stabilitě charakterem p iblížilo právu svého druhu, i když ne právu vlastnickému.⁷⁹

Ve st edu pozornosti se i v justiniánském právu zachoval interdikt d v , jeho následky se ale lišily podle okolností.⁸⁰ Pokud byla násilím zakázána svépomocí od ata držba, aplikovaly se trestní sankce, které dopadaly tvrdě i na p ípad, kdy se držby p edm tu zmocnil jeho skutečný vlastník. Násilný držitel musel vždy nemovitou i movitou v c vrátit, byl-li shledán jejím vlastníkem, ztratil navždy své právo, nebyl-li, musel zaplatit kompenzaci.⁸¹ Toto řízení s sebou obnášelo nutnost zabývat se otázkou vlastnického práva, následné petitorní spory byly proto vyloučeny. Proti této situaci ost e vystupovalo druhé uspo řádání okolností, kdy byla držba silou získána v dobré ví e a ne k svépomoci, například p i p esv d ení o vlastní držbě nebo p i odn tí skrze jiné osoby.⁸² Pak následoval skutečný possessorní spor omezený na nemovitosti a sloužící k p ípravě na samostatný petitorní proces.⁸³ Ve všech p ípadech užití interdiktu d v ovšem z stala odstraněna exceptio viti sae possessi nis.

S p íklonem ke klasickému právu spojujeme návrat retinen ních interdikt. Utrub se p ípodobnil ut possid tis natolik, že m žeme mluvit o sjednocení jejich ú ink ,⁸⁴ p i emž rozhodujícím kritériem byla držba v dob vydání interdiktu. Musela být bezvadná, protože u retinen ních interdikt se i v justiniánské dob p ípoušt ěla exceptio viti sae possessi nis.⁸⁵ Obranu proti rušení držby bylo nutné uplatnit do jednoho roku, pak došlo k proml ení.⁸⁶ Mezi ob ma interdikty se ale nadále rozlišovalo, protože t possid tis náležel nemovitostem, zatímco utrub movitým v cem.⁸⁷

⁷⁷ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2.* op. cit., s. 252.

⁷⁸ LEVY, Ernst, op. cit., s. 72 – 73.

⁷⁹ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2.* op. cit., s. 254.

⁸⁰ Ibid., s. 260.

⁸¹ Inst. 4.15.6. „(...) *Sed ex sacris constitutionibus, ut supra diximus, si quis rem per vim occupaverit, si quidem in bonis eius est, dominio eius privatur, si aliena, post eius restitutionem etiam aestimationem rei dare vim passo compellitur...*“

⁸² LEVY, Ernst, op. cit., s. 270.

⁸³ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2.* op. cit., s. 260.

⁸⁴ Inst. 4.15.4a. „(...) *Hodie tamen aliter observatur: nam utriusque interdicti potestas quantum ad possessionem pertinet exaequata est, ut ille vincat et in re soli et in re mobili, qui possessionem nec vi nec clam nec precario ab adversario litis contestationis tempore detinet.*“

⁸⁵ KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2.* op. cit., s. 261.

⁸⁶ HEYROVSKÝ, Leopold, op. cit., s. 417.

⁸⁷ JÖRS, Paul, KUNKEL, Wolfgang, op. cit., s. 119.

3. Recepce v moderních kodifikacích

3.1 Obecný zákoník občanský

Obecný zákoník občanský (ABGB) 946/1811 Sb. zák. soud., účinný od ledna 1812, hrál významnou úlohu ve vývoji české civilistiky i v recepci římského práva. Držbu, vlastně osobu držitele definoval v § 309: „*Kdo má v c n jakou ve své moci nebo úschov , jest jejím držitelem. Má-li majitel v c i v li podržeti ji za vlastní, jest jejím držitelem.*“ Zjevně tedy rozlišoval mezi držbou a detencí, dále také zachovával⁸⁸ ob římskoprávní náležitosti držby, držitelskou v li (animus possidendi) a kvalifikovaný projev této v le (corpus possessionis).⁸⁹

S dobou účinnosti ABGB se pojí spor o podstatu držby. Zatímco vzhledem ke st edov kému vývoji p vodn p evládal názor, že držba je v cným právem, Savigny ji ozna il za faktický stav a tím p iblížil pojetí římského práva.⁹⁰ Za Savignyho hlavního kritika je považován Ihering, v našem prost edí hájil teorii subjektivního práva Rou ek.⁹¹ Jeho p esv d ení vycházelo z argumentu, že se skutkovou podstatou držby jsou spojeny právní následky, by provizorní, podobn jako se skutkovou podstatou nap íklad vlastnického práva.⁹² Že by existence právních následk , p edevším nároku, aby se t etí strany zdržely rušení, zap ínila charakter držby jako práva, ovšem zásadn odmítal Randa.⁹³ Považoval držbu za pouhý fakt, kterému se následn kv li jeho existenci poskytuje ochrana. Nárok vystupuje jako d sledek držby, ne p íina, držba nevzniká proto, že by existovalo takové subjektivní právo.

Possessorní ochrana v ABGB vycházela z římskoprávní úpravy a odlišovala se od petitorní.⁹⁴ Nebyla sporem o právo, dokazovala se proto jen skute nost posledního stavu držby, a ízení, p estože výlu n soudní, se neukon ovalo rozsudkem, ale kone ným usnesením (Endbeschluss). Navíc se v n m nedalo domoci náhrady škody, na n ž m l dle zákona rušený žalobce výslovný nárok. Tvzení o právu dostalo místo jen výjimn v p ípad , že bylo rozhodnuto v petitorním sporu d íve než v possessorním, nebo když se svépomocný zásah rušitele opíral o existenci práva.

ABGB nechránil detenci, ale pouze držbu, která se vyzna ovala držitelovou v lí mít v c i právo pro sebe. Z obecného zákazu svémocného porušení cizí v le, nap íklad volného

⁸⁸ BLAHO, Peter, HOLLÄNDER, Pavel, op. cit., s. 210.

⁸⁹ ANDRES, Bed ich, HARTMANN, Antonín, ROU EK, František, SEDLÁ EK, Jaromír. *Komentá k eskoslovenskému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Linhart, 1935, s. 72.

⁹⁰ SPÁ IL, Ji í, et al. *Občanský zákoník III. V cná práva (§ 976 – 1474). Komentá*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 66.

⁹¹ BLAHO, Peter, HOLLÄNDER, Pavel, op. cit., s. 209.

⁹² ANDRES, Bed ich, HARTMANN, Antonín, ROU EK, František, SEDLÁ EK, Jaromír, op. cit., s. 71.

⁹³ RANDA, Antonín, ŠIKL, He man. *Držba dle rakouského práva v po ádku systematickém*. Praha: Otto, 1890, s. 14 – 15.

⁹⁴ BLAHO, Peter, HOLLÄNDER, Pavel, op. cit., s. 249 – 251.

pohybu osob, byl vyvozen zákaz rušení animu possidend,⁹⁵ jehož volní charakter nepochybně připomíná starověkou východořímskou nauku. Jak praví § 339, chránila se každá držba bez ohledu na její pravost, právnost i dobrou víru, protože nikdo nebyl oprávněn svémocně držbu rušit. Z tohoto pravidla jsou patrné dvě výjimky. Podle první z nich se za rušení, například v případě odnětí držby, nepovažovalo úřední řízení. Právní úřad ovšem musel vydat zmocňující soudní nebo správní exekuci výměrně.⁹⁶ Zadruhé, žalovanému byly poskytnuty námitky⁹⁷ proti držební žalobě, které vedly ke ztrátě možnosti žalobce chránit svoji držbu. Námitka nedostatku podmínek žaloby tvrdila, že žalobce nezískal držbu, nebo že ji žalovaný svémocně neporušoval, například byl-li spoludržitel. Exceptio vitii sae possessi nis ab adversari mohl žalovaný použít, pokud od něj žalobce nabyl držbu násilím, tajně nebo výprosou. Pravidlo o ochraně všech držitelů v etn nepravých tak sice bylo významně prolomeno, ale jen výlučně v relativním vztahu k tomu, koho nepravý držitel o držbu zakázaným způsobem připravil. Dále mohl žalovaný namítat uplynutí třicetidenní subjektivní promlčovací lhůty, která byla tak krátká právě s ohledem na specifika possessorní ochrany.⁹⁸ Tato námitka ovšem ztratila význam s účinností civilního řádu soudního 113/1895 . z., který nově stanovil stejnou lhůtu jako prekluzivní, tedy uznanou soudcem z úřední povinnosti.⁹⁹

Od právních následků držby je třeba odlišit zachování držby svémocí a oblast publiciánské žaloby.¹⁰⁰ Svémocí se rozumí sebeobrana před rušením nebo odnětím držby, ale mimoto také detence, pokud by podle § 344 ABGB přišla soudcovská pomoc až příliš pozdě. Taková svémoc se pak nepovažovala za zakázané porušení držby, pokud byla uplatněna ve výše zmíněné třicetidenní prekluzivní lhůtě, která se vztahovala na possessorní ochranu obecně. Musela se udržovat v mezích obrany, nešlo o svépomoc, kterou by se oprávněná osoba ujímala způsobem své držby v rámci exekuce.¹⁰¹ Za zvláštní případ nutno pokládat také publiciánskou žalobu, protože byla žalobou petitorní chránící domnělého vlastníka a vyžadovala kvalifikovanou držbu, což neodpovídá držebním žalobám, které chránily i držbu nepravou (nešlo-li o případ ab adversari m).¹⁰² Podle § 372 náležela proti slabším držitelům žalobci, který nebyl schopný prokázat nabytí vlastnictví k věci, ale jeho držba splňovala podmínky, které zvláštní předpoklady jako právní důvod nebo pravý způsob nabytí.

⁹⁵ RANDA, Antonín, ŠIKL, He man, op. cit., s. 40.

⁹⁶ Ibid., s. 157.

⁹⁷ ANDRES, Bedřich, HARTMANN, Antonín, ROUBEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír, op. cit., s. 145.

⁹⁸ RANDA, Antonín, ŠIKL, He man, op. cit., s. 160 – 161.

⁹⁹ § 454 zák. č. 113/1895 . z., v té první: „V řízení o žalobách z rušené držby v cí a práv, ve kterých žalobní žádost směřuje toliko k ochraně posledního stavu držby a k jeho navrácení a které musí být podány do třiceti dnů po tom, co se žalobce dozvěděl o rušení mají platit dále uvedená zvláštní ustanovení (§§ 455 až 460).“

¹⁰⁰ ANDRES, Bedřich, HARTMANN, Antonín, ROUBEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír, op. cit., s. 142.

¹⁰¹ Ibid., s. 174 – 175.

¹⁰² Ibid., s. 142.

Possessorní žaloby samotné pak ABGB dělil na represivní a preventivní.¹⁰³ Preventivní ochrana byla ale jen souhrnným názvem pro *operis nov nuntiati* v § 340 – 342 a *cauti damn nfect* v § 343. Šlo o případy ohrožení držby jak výstavbou budovy nebo jiného díla, tak rizikem z ícení stavby. Represivní variantu pak lze považovat za pravý ekvivalent římskoprávní ochrany *retinen ními* a *rekupera ními interdikty*, po jejichž vzoru ABGB rozeznával žaloby chránící proti rušení držby (v užším slova smyslu) a *odn tí držby*.

Žalobu pro rušení držby dle § 339 bylo možno použít proti jakémukoli skutkovému zkracování faktické moci, které ji zcela nezrušovalo.¹⁰⁴ Nezáleželo na tom, zda si rušitel držbu sám nárokoval nebo uznával cizího držitele, za rušení se považovala i výhrůžka, pokud byla dostate n intenzivní a nešlo o pouhé tvrzení vlastní držby.¹⁰⁵ Cílem žaloby byla obnova stavu p ed rušením držby a soudní zákaz dalšího rušení.¹⁰⁶ Mezi případy rušení držby pat ily také situace, kdy rušitel nabyl nepravé držby, aniž by ale zcela vypudil p vodního držitele.¹⁰⁷ Práv proto, že byla držba alespo áste n zachována a zásah vykazoval jen formu rušení, uplatnila se *retinen ní žaloba*, ne *rekupera ní*.

Žalobu pro vypuzení z držby upravovaly § 345 – 346. Podmínkou pro její užití bylo úplné svémocné *odn tí držby nepravým zp sobem*, bez ohledu na to, zda se vypuditel následn stal držitelem.¹⁰⁸ P vodní paleta *rekupera ních interdikt* byla slou ena do jedné souhrnné žaloby, která sm ovala proti *držb nepravé, odebrané násilím, tajn nebo výprosou*.¹⁰⁹ P i *odn tí silou* se nep íhlíželo k zavin ní vypuditele, sta ilo objektivní posouzení stavu, protože nešlo o žalobu z deliktu. Stejn nezáleželo na tom, byl-li držitel p i odebírání své držby, nebo jednal vypuditel v jeho nep ítomnosti.¹¹⁰ Výslovné uvedení *zp sobu odn tí tajn* tak m žeme pokládat spíše za reminiscenci na římskoprávní trojici *v , clam, prec ri*, než praktické ustanovení, protože případy vypuzení *clam* byly již všechny pokryty v .¹¹¹

Také osnova eskoslovenského ob anského zákoníku z roku 1937 po ítala s obdobnými *dv ma žalobami chránícími p ed rušením držby* a jejím *odn tí a to v § 267 a § 272*. V tomto ohledu tedy nejevil zásadní odlišnosti od pojetí obsaženého v ABGB.

¹⁰³ ANDRES, Bed ich, HARTMANN, Antonín, ROU EK, František, SEDLÁ EK, Jaromír, op. cit., s. 142.

¹⁰⁴ RANDA, Antonín, ŠIKL, He man, op. cit., s. 130.

¹⁰⁵ Ibid., s. 185 – 187.

¹⁰⁶ Ibid., s. 163.

¹⁰⁷ ANDRES, Bed ich, HARTMANN, Antonín, ROU EK, František, SEDLÁ EK, Jaromír, op. cit., s. 180.

¹⁰⁸ Ibid., s. 179 – 180.

¹⁰⁹ RANDA, Antonín, ŠIKL, He man, op. cit., s. 145.

¹¹⁰ Ibid., s. 147.

¹¹¹ Ibid., s. 148. Viz ANDRES, Bed ich, HARTMANN, Antonín, ROU EK, František, SEDLÁ EK, Jaromír, op. cit., s. 179 – 180.

3.2 Socialistické občanskoprávní kodifikace

Od roku 1951 nahradil úpravu v ABGB občanský zákoník č. 141/1950 Sb., který materií občanského práva přispíval poúnorovým poměrům. Přikládá sice držbě menší význam než v minulosti, přesto se zvláště v nově její právní úpravě. Za nejdůležitější považují přispění ochrany držby ze soukromoprávní sféry do veřejnoprávní, protože občanský zákoník zdůrazňoval její význam pro zachování veřejného pořádku.¹¹² Civilní řízení před soudy se tedy promítlo v řízení správní vedené místním národním výborem. U něj se dle § 151 odst. 1 mohl každý, jehož držba byla svémocně rušena nebo odebrána, domáhat zákazu rušení a navrácení do předešlého stavu. Retenční i rekuperační ochrana se tímto sloučila, jinak ale najdeme mnoho podobností s úpravou v ABGB. Rušený držitel se na národní výbor musel obrátit ve třicetidenní lhůtě, o náhradu škody rozhodoval stále soud mimo possessorní řízení a ochrana se poskytovala i (dle nové terminologie) neoprávněné držbě.

Mimo ochranu před národním výborem dovozoval občanský zákoník v § 150 užití svépomoci, pokud šlo o právo proti svémocnému rušení a byla přiměřená. Za zvláštním způsobem kvalifikovaného je nutno považovat oprávněného držitele, který byl v dobré víře a přesvědčen, že mu věc nebo právo náleželo.¹¹³ Tomu se pak přiznala petitorní ochrana¹¹⁴ a měla stejná práva jako vlastník.¹¹⁵ Oprávněný držitel se lišil od bonitárního vlastníka publiciánské žaloby, protože na rozdíl od něj musel být přesvědčen o svém vlastnickém právu. Zdálo by se, že žaloby analogické k vlastnickým nebylo možno nikdy použít, protože oprávněný držitel by jimi přiznal svoji neoprávněnost, tedy nedostatek dobré víry. Publiciánskou žalobu ovšem primárně používal vlastník, který nebyl schopný dokázat své právo, nebo by to pro něj bylo příliš složité.¹¹⁶ Stejně postavení jako oprávněnému držiteli se v § 152 odst. 2 přiznávalo i detentorovi, který byl oprávněn mít věc u sebe. Na rozdíl od oprávněného držitele, který se považoval za vlastníka (jinak by nebyl oprávněným), si musel být velmi dobře vědom toho, že je pouhým detentorem, a že mu vlastnické právo nemůže ani hypoteticky náležet.

Občanský zákoník 40/1964 Sb. účinný od dubna 1964 velmi důsledně vypustil jakékoli ustanovení týkající se držby. Dokonce ani v § 130 výslovně nepřiznal vlastníkovi právo věc držet, to se pak nepřímě vyvozovalo z jiných ustanovení.¹¹⁷ Až po 18 letech si

¹¹² Důvodová zpráva k zák. č. 141/1950 Sb. Dostupná na: http://psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_12.htm, stav 6. 4. 2014.

¹¹³ § 145 odst. 1 zák. č. 141/1950 Sb.

¹¹⁴ § 152 odst. 2 zák. č. 141/1950 Sb.

¹¹⁵ § 146 zák. č. 141/1950 Sb.

¹¹⁶ Cf. SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 237.

¹¹⁷ BLAHO, Peter, HOLLÄNDER, Pavel, op. cit., s. 229.

socialistický zákonodárce uv domil, že úplná absence¹¹⁸ držby zp sobovala nepom rné obtíže,¹¹⁹ které se do té doby p eklenovaly interpretací pouze st ží. Proto novelou zák. . 131/1982 Sb. ú inným od roku 1983 poprvé zakomponoval do ob anského zákoníku jediné ustanovení o ochran držitele v podob § 132a: „*Kdo zachází s v cí jako se svou a je se z etelem ke všem okolnostem v dobré ví e, že mu v c pat í, má – pokud není stanoveno jinak – obdobná práva na ochranu, jaká má vlastník v cí...*“ Stejn jako v ob anském zákoníku z roku 1950 tak byla držiteli spl ujícím n které kvalifika ní požadavky p iznána petitorní ochrana obdobná jako v p ípad skute ného vlastnictví. Kvalifikace spo ívala v tom, že muselo jít o oprávn nou držbu, která byla bezvadná a v dobré ví e.¹²⁰ Z uvedeného ovšem vyplývá, že detentor chrán n nebyl. V ra ížkovská poukázala¹²¹ na alternativní možnost ochrany držby jako faktického stavu, tedy vskutku possessorní bez nutnosti kvalifikace, kterou mohl zajistit zák. . 60/1961 Sb. o úkolech národních výbor p i zajiš ování socialistického po ádku. V § 19 ozna il za p estupek, jestliže n kdo „*jiným nep ístojným jednáním narušuje v menším rozsahu socialistické soužití*“. Reálný dopad tohoto obecného ustanovení na ochranu držby ale pravd podobn nem žeme p edpokládat.

Až roku 1991 byla úprava držby významn rozší ena novelou ob anského zákoníku zákonem 509/1991 Sb. a z stala tak až do prosince 2013. Novelizované zn ní znalo celkem t i zp soby, kterými bylo možno zachovat si držbu p ed rušením nebo odn tím – ochranu pokojného stavu v rámci possessorního sporu, mimoto pak svépomoc a publiciánskou žalobu.

Ustanovení o ochran pokojného stavu v § 5 zakládalo possessorní ochranu uplat ovanou podobn jako v zák. . 141/1950 Sb., tedy ve správním ízení p ed pov eným obecním ú adem:¹²² „*Došlo-li ke z ejmému zásahu do pokojného stavu, lze se domáhat ochrany u p íslušného orgánu státní správy. Ten m že p edb žn zásah zakázat, nebo uložit, aby byl obnoven p edešlý stav. Tím není dot eno právo domáhat se ochrany u soudu.*“ Šlo o novinku ú innou od roku 1992, p edchozí zn ní § 5 takový výklad spíše neumož ovalo, protože chránilo výhradn p ed zásahem do práva, ne do pouhého faktického stavu.¹²³ Jako aktivn legitimováni vystupovali držitel a detentor, jejichž držba i detence byla rušena nebo

¹¹⁸ Držba byla sice v ob anském zákoníku opomenuta, p eci jen ji ale najdeme v zákoníku mezinárodního obchodu 101/1963 Sb. (ú inný od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1991), který se v § 95 – 99 v noval spíše z nutnosti otázce vydržení.

¹¹⁹ D vodová zpráva k zák. . 40/1964 Sb. Dostupná na: http://www.psp.cz/eknih/1981fs/tisky/t0054_02.htm, stav 6. 4. 2014.

¹²⁰ BLAHO, Peter, HOLLÄNDER, Pavel, op. cit., s. 238.

¹²¹ ÍŽKOVSKÁ, V ra. Držba v socialistickém ob anském zákoníku. In: *Acta Universitatis Carolinae, Iuridica*, ro ník 24. Praha: Universita Karlova, 1978, s. 119.

¹²² SPÁ IL, Ji í. *Ochrana vlastnictví a držby v ob anském zákoníku*, op. cit., s. 232 – 235.

¹²³ ÍŽKOVSKÁ, V ra, op. cit., s. 119. N kte í auto i se snažili p vodní zn ní § 5 „*je-li socialistické soužití porušeno z ejmým zásahem do práva...*“ vykládat extenzivn , aby zahrnulo i zásahy do faktického stavu držby, což ale m žeme považovat za odporující doslovnému zn ní, o to více v kontrastu s novelizovanou podobou § 5 „*došlo-li ke z ejmému zásahu do pokojného stavu...*“. Cf BLAHO, Peter. *Vlastnícke právo a držba v eskoslovenskom ob ianskom práve v rokoch 1950 – 1983* (Historickoprávna štúdia). In: *Právny obzor*, 91, 2008, . 4. Bratislava: Právnicka jednota na Slovensku, 2008, s. 276 – 277.

rovnou od ata, a to bez omezení jakoukoli lh tou, což spíše zhoršilo schopnost p esn ji definovat pojmy pokojný stav i z ejmý zásah do n j.¹²⁴ Chrán n byl dlouhou dobu nerušený pokojný stav nehled na oprávn nost držby nebo právní otázky. Jednalo se totiž o rychlý provizorní proces, který provád ěli neprávnicki bez podrobného dokazování.¹²⁵ Ú astníci se po takovém p edb žném rozhodnutí mohli dále obrátit na soud se sporem o právo, na druhou stranu stížnost proti rušení pokojného stavu nebyla podmínkou pro zahájení soudního ízení.

Podobn neúplnou a prozatímní ochranu nabízela obranná svépomoc proti bezprost edn hrozícímu zásahu do subjektivního práva, t eba práva držby.¹²⁶ Výklad dosp ěl k rozší ení ochrany i na faktický stav držby jako pokojného stavu dle § 5.¹²⁷ Výše popsaná petitorní ochrana oprávn ěného držitele byla novelou z roku 1991 rozší ena, po vzoru ob anského zákoníku z roku 1950, i na detentora, který byl oprávn n mít v c u sebe.¹²⁸ Oba mohli využít žaloby analogické k vlastnickým žalobám.

3.3 Ob anský zákoník 89/2012 Sb.

V lednu 2014 se stal ú inným nový ob anský zákoník (NOZ), který se vrací k tradicím ABGB a osnov ěskoslovenského ob anského zákoníku. Po jejím vzoru pod adil držbu v ci pod držbu práva jako širší množinu tak, že doposud ozna ovaná držba v ci nov ě vystupuje jako držba vlastnického práva.¹²⁹

NOZ se p ibližuje k interdiktní ochran ěmského práva, a by ji provád ějí soudy, rozlišuje mezi žalobou na ochranu p ed svémocným rušením a vypuzením z držby, které v p ípad ě vlastnického práva spo ívá ve vypuzení z detence v ci,¹³⁰ v p ípad ě jiných práv k n mu pak dochází „...když druhá strana odep e plnit, co dosud plnila, když n kdo zabrání výkonu práva, nebo již nedbá povinnosti zdržet se n jakého jednání“.¹³¹ Žalobcem m ěže být jak držitel, tak detentor v ci, je-li sou asn držitelem práva.¹³² Navrhovat bude, aby se rušitel zdržel rušení a obnovil p edešlý stav, resp. navrátil od atou držbu nebo detenci.¹³³ Provizorní a rychlý charakter possessorních žalob je v § 1008 umocn ěn prekluzivními lh tami, subjektivní v délce šesti týdn ě a objektivní jednoho roku. Podobn ě jako v p edchozích p ípadech m ěžeme považovat za základní znak possessorní ochrany, že ji lze využít, aniž by

¹²⁴ ELIÁŠ, Karel, et al. *Ob anský zákoník, velký akademický komentá ě*. 1. svazek. Praha: Linde, 2008, s. 71.

¹²⁵ KNAPPOVÁ, Marta, et al. *Ob anské právo hmotné I*. Praha: ASPI, 2005, s. 263.

¹²⁶ § 6 zák. . 40/1964 Sb.

¹²⁷ ELIÁŠ, Karel, et al., op. cit. s. 74.

¹²⁸ SPÁ IL, Ji í. *Ochrana vlastnictví a držby v ob anském zákoníku*, op. cit., s. 237. § 126 odst. 2 zák. . 40/1964 Sb.

¹²⁹ SPÁ IL, Ji í, et al. *Ob anský zákoník III. V cná práva (§ 976 – 1474). Komentá ě*, op. cit., s. 68.

¹³⁰ *Ibid.*, s. 125.

¹³¹ § 1007 odst. 2 zák. . 89/2012 Sb.

¹³² SPÁ IL, Ji í, et al. *Ob anský zákoník III. V cná práva (§ 976 – 1474). Komentá ě*, op. cit., s. 114.

¹³³ SPÁ IL, Ji í, et al. *Ob anský zákoník III. V cná práva (§ 976 – 1474). Komentá ě*, op. cit., s. 116, 125.

byla držba jakkoli kvalifikovaná, chrání se i držba neádná, nepoctivá a nepravá.¹³⁴ Nolik výjimek, kdy žalobce chráněn nebude, tvoří námitky¹³⁵ poskytnuté žalovanému. Ten může tvrdit, že žalobce nebyl v době rušení držitelem, že on sám má právo k zásahu do cizí držby, nebo vykonává dovolenou svépomoc. Za nejvýznamnější ale považují *exceptio vitii sae possessoris*, která byla převzata z římského práva. Žalovaný může namítat, že od něj žalobce získal nepravou držbu násilím, tajně nebo výprosou.

Držitel se také mohl dle § 1006 bránit svépomocí proti svémocnému rušení nebo odnětí v cizí, pokud dodržel meze nutné obrany. Splňuje-li jeho držba v cizí kvalifikovaná kritéria, jestliže je ádná, poctivá a pravá, lze podle § 1043 použít publiciánskou žalobu chránící domnělého vlastníka. Kvalifikovaný držitel se fikcí považuje za vlastníka podobně jako bonitární vlastník ve starověkém Římě, náleží mu žaloby obdobné vlastnickým. § 1044 pak petitorní ochranu rozšířuje i na detentora, který je oprávněn mít v cizí u sebe. Zjišťujeme tak, že rozsah aktivně legitimovaných se neliší od úpravy účinné do prosince 2013.¹³⁶ Závěrem dodejme, že NOZ podobně jako ABGB zahrnuje do ochrany držby i instituty provizorní ochrany, tedy *operis novi nuntiatio* v § 1004 a *cautio damnofacta* v § 1005.

¹³⁴ SPÁ IL, Jiří, et al. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474). Komentář*, op. cit., s. 114.

¹³⁵ *Ibid.*, s. 117.

¹³⁶ *Ibid.*, s. 250 – 252.

6. Závěr

Possessorní ochrana byla v římském právu realizována interdikty vydávanými praetorem, který disponoval naizovací a donucovací pravomocí na základě impéria. Vyvinuly se nejprve na veřejných pozemcích, tedy *ager publicus*, což dokládá administrativní charakter praetorského řízení. Brzy bylo upuštěno od zjišťování skutkového stavu praetorem a řízení začalo přejímat do svých rukou soudci. Z praetorského jednotného interdiktu se začaly vydávat jednotlivé varianty specializované pro konkrétní situace, v případě interdiktu *interdictum clandestinum* na *possessio nemotum* žeme dokonce sledovat v poměrně krátkém časovém období jeho vznik i pomalý zánik.

V klasickém období sloužila interdikta sloužící ochraně držby na *retinendae possessionis* a *recuperandae possessionis*. První sloužila k ochraně držby před nedovolenými zásahy za podmínky, že nebyla rušitelem zcela odebrána, druhá se pak užívala k ochraně před nedovoleným odnětím držby, například silou nebo násilím. Cílem obou ovšem bylo rychle rozhodnout spor o držbu a vytvořit tak mimo jiné vhodné podmínky pro následné rozhodování o vlastnictví. Díky *exceptio vii sae possessionis* ochrana nepodléhala s výjimkou interdiktu *interdictum vi armata* vadná držba získaná násilím, tajně nebo výprosou. Poklasické období vneslo chaos do používání pojmu *possessio* a vedlo ke zjednodušení práva. Pozornost se zejména pod vlivem nepokoj zaměřila na ochranu před násilným odnětím držby, které bylo doprovázeno drakonickými trestními právními sankcemi. Justiniánské právo se následně v mnoha ohledech vrátilo k situaci v klasickém období, přesto se do něj vtiskl vývoj předchozích staletí.

Institut držby a její ochrany byl z římského práva převzat také do našich občanskoprávních kodifikací. Za nejvýznamnější z nich lze považovat obecný zákoník občanský (ABGB), který platil pro Předlitavsko a nabyl účinnosti roku 1812. Recepce římského práva se projevila například odlišením držby a detence, possessorní a petitorní ochrany, *retinendae* a *recuperandae* žalob, převzat také *exceptio vii sae possessionis*.

Diskontinuitní přerušil občanský zákoník z roku 1950, protože přesunul ochranu držby do veřejnoprávní sféry, přesunul ji do rukou národních výborů. Jeho nástupce, zák. č. 40/1964 Sb. se pak dokonce záměrně vyhýbal pojmu držby a do nutné novelizace ani possessorní ochranu před zánikem držby bez jakékoli kvalifikace výslovně neupravoval. Až později doznal změn a ochranu držby jako pokojného stavu dle § 5 upravoval do konce roku 2013, kdy nabyl účinnosti nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. Ten se vrací k tradicím ABGB a osnovevskyoslovenského občanského zákoníku z roku 1937, rozlišuje mezi žalobou na ochranu před svémocným rušením a vypuzením z držby.

Podalo se tedy zmapovat vývoj ochrany držby v římském právu a novodobém českém právu, přesněji od roku 1812 do současnosti. Můžeme vidět, že se sice pohled na danou tematiku v různých obdobích proměňoval, přesto také dnešní občanský zákoník navazuje na odkaz římského práva. Považuji za pozoruhodné, že se na které starověké teze o ochraně držby dochovaly až do současnosti, a aniž bychom si to vždy uvědomovali, ovlivňují náš život.

7. Prameny a literatura

Literatura

- ANDRES, Bedřich, HARTMANN, Antonín, ROUBEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k eskoslovenskému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Linhart, 1935.
- BLAHO, Peter, HOLLÄNDER, Pavel. *Postavenie práva v systéme metód štátneho riadenia spoločnosti*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1989.
- BLAHO, Peter. Vlastnícké právo a držba v eskoslovenskom občianskom práve v rokoch 1950 – 1983 (Historickoprávna štúdia). In: *Právny obzor*, 91, 2008, č. 4. Bratislava: Právnická jednota na Slovensku, 2008.
- BUBELOVÁ, Kamila. Actio Publiciana pohľadom Justiniánskych Digest. In: MACH, Peter, NEMEC, Matúš, PEKARIK, Matej. *Ius romanum schola sapientiae: pocta Petrovi Blahovi k 70. narodeninám*. Trnava: Právnická fakulta Trnavskej univerzity, 2009.
- ÍŽKOVSKÁ, Věra. Držba v socialistickém občanském zákoníku. In: *Acta Universitatis Carolinae, Iuridica*, ročník 24. Praha: Universita Karlova, 1978.
- ELIÁŠ, Karel, et al. *Občanský zákoník, velký akademický komentář*. 1. svazek. Praha: Linde, 2008.
- HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Praha: Otto, 1910.
- JÖRS, Paul, KUNKEL, Wolfgang. *Römisches Privatrecht*. Berlin: Springer, 1935.
- KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 1*. München: Beck, 1971.
- KASER, Max. *Das römische Privatrecht, Abschnitt 2*. München: Beck, 1971.
- KASER, Max. *Eigentum und Besitz im älteren römischen Recht*. Köln: Böhlau, 1956.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin. *Římské právo*. Praha: Panorama, 1990.
- KNAPPOVÁ, Marta, et al. *Občanské právo hmotné 1*. Praha: ASPI, 2005.
- LEVY, Ernst. *West Roman Vulgar Law: The Law of Property*. Philadelphia: American Philosophical Society, 1951.
- RANDA, Antonín, ŠIKL, Heřman. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Praha: Otto, 1890.
- REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Římske právo*. Bratislava: Iura Edition, 2010.

- RICCOBONO, Salvatore. Zur Terminologie der Besitzverhältnisse. In: *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte: Romanistische Abteilung*. Band 31. Weimar: Hermann Böhlaus Nachfolger, 1910.
- SAVIGNY, Friedrich Karl von. *Von Savigny's treatise on possession, or, The jus possessionis of civil law*. Clark: Lawbook Exchange, 2003.
- SOMMER, Otakar. *U ebnice soukromého práva římského, díl II, právo majetkové*. Praha: Sommer, 1935.
- SPÁIL, Jiří, et al. *Obanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013.
- SPÁIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v obanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2005.

Prameny

- Digesta seu Pandectae. Dostupné na: <http://droitromain.upmf-grenoble.fr>.
- Důvodová zpráva k zák. č. 141/1950 Sb. Dostupná na: http://psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_12.htm.
- Důvodová zpráva k zák. č. 40/1964 Sb. Dostupná na: http://www.psp.cz/eknih/1981fs/tisky/t0054_02.htm.
- Gaius: u ebnice práva ve čtyřech knihách. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Benk, 2007.
- Institutiones seu Elementa. Dostupné na: <http://droitromain.upmf-grenoble.fr>.
- SKŘEPEK, Michal. *Prameny římského práva Fontes iuris romani*. Praha: LexisNexis CZ, 2004.

Legislativa

- Zák. č. 946/1811 Sb. zák. soud.
- Zák. č. 113/1895 ř. z.
- Zák. č. 141/1950 Sb.
- Zák. č. 60/1961 Sb.
- Zák. č. 101/1963 Sb.
- Zák. č. 40/1964 Sb.
- Zák. č. 131/1982 Sb.
- Zák. č. 509/1991 Sb.
- Zák. č. 89/2012 Sb.